

вони забудуть це дуже швидко. Використання інтерактивного навчання дає можливість для фахового росту учителів, для удосконалення себе, для навчання разом з учнями. Це особливо спостерігається під час роботи з цифровими технологіями, в яких сучасні школярі часто орієнтуються краще за своїх педагогів. Але вже після кількох старанно підготовлених уроків на основі застосування інтерактивних технологій вчитель зможе відчутти, як змінилося ставлення учнів до нього та навчального предмета. Також покращиться атмосфера у класі, що послужить додатковим стимулом для педагогів та здобувачів освіти до роботи з інтерактивними технологіями.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/oftenrequested/state-standards/>.
2. Загальна методика навчання біології: [навч. посібник] / І. В. Мороз та ін.; за ред. І. В. Мороза. К.: Либідь, 2006. 592 с.
3. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: АСК, 2005. 221 с.
4. Постоловський Р., Віннічук М. Сучасній освіті – нові педагогічні технології. *Нова педагогічна думка*. 2004. №3. С. 5-12.

СУЧАСНИЙ УРОК З ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Висоцька М. В., Степанюк А. В.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Державна політика України у сфері освіти визначала й визначає актуальні питання щодо освіти дитини, її інтелектуально-духовного розвитку, формування світогляду, етичних і естетичних принципів та ідеалів тощо. Проте сьогодні спостерігається тенденція щодо регресу виховання, визначення навчання більш пріоритетним у порівнянні з вихованням, домінування інтелектуальної складової над виховною. Серед

головних причин цього процесу можна визначити як економічні (промислово-економічні зміни, які потребують постійного оновлення та поширення знань; стрімке зростання інформаційного навантаження на людину; характер і обсяг інформації, яка потребує аналізу й перетворення задля оптимізації професійної діяльності тощо), так і соціальні (девальвація духовних і моральних цінностей, зміщення пріоритетів у бік матеріального благополуччя, руйнування традиційних ціннісних орієнтацій; комодифікація освіти, яка все частіше розглядається як джерело збагачення; визначення освіти сферою надання послуг із використанням ринково-грошових відносин; посилення контролю держави за рівнем знань (ЗНО, вимоги до навчальних закладів для отримання ліцензії на право діяльності, атестаційні вимоги до педагогічних працівників, зменшення часу для проведення виховних заходів тощо) на відміну від виховання тощо). Видатні науковці, педагоги-практики, провідні діячі культури стверджують, що завеликий обсяг знань, надмірні вимоги до носіїв знань, прагнення прискороженого впровадження технологій у навчально-виховний процес призводить до поступового виштовхування виховання з переліку головних завдань практичної діяльності педагогів.

Фахівці наголошують на актуальності всіх аспектів виховання людини в онтогенезі, зокрема виховання її емоційної культури. Учені (І. Бех, О. Олексюк, О. Сухомлинська, М. Чурсін, Г. Шевченко та ін.) наполягають на тому, що не може вважатися вихованим, духовно багатим той, хто не вміє поважати емоції оточуючих, не вважає за потрібне дотримуватися соціальних норм щодо виявлення власних емоцій та почуттів. На переконання науковців, саме емоційна культура людини як складова культури духовної виконує регулятивну й оцінну функції, мотивує життєдіяльність людини, допомагає обирати форми й методи нормативної поведінки. Тобто рівень сформованості емоційної культури особистості є показником її вихованості, загальної й духовної культури.

Проведений аналіз програмно-методичного забезпечення вивчення природничих наук у старшій школі засвідчив домінування компетентнісного підходу при конструюванні змісту природничо-наукової освіти, який передбачає наявність трьох

компоненті: знання, діяльність, ціннісне ставлення до об'єкту вивчення. На даний час найменш вивченим є саме третій компонент (формування ціннісного ставлення). Зважаючи на це, основна увага в дослідженні буде звертатись на формування цінностей у школярів при вивченні навчального предмету «Природничі науки».

Змінилась класифікація типів уроків: на заміну типів уроків за нашим українським ученим-педагогом В. Онищуком зараз, згідно Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня (Наказ МОН від 20.04.2018 р. № 405) актуальності набуває така їх класифікація: урок формування компетентностей; урок розвитку компетентностей; урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей; урок корекції основних компетентностей; комбінований урок. Однак, ми не знайшли наукового обґрунтування ефективності саме таких типів уроків. Недостатньо висвітлена у науковій літературі і проблема організації партнерської взаємодії в освітньому процесі при вивченні навчального предмета «Природничі науки». Тому ми поставили за мету провести системний аналіз поняття «урок».

Системою найвищого рівня складності (її об'єктом) у нашій роботі є форми організації навчання в старшій школі. Предметом – уроку з вивчення природничих наук в умовах становлення Нової української школи

Структура системи (схема) – Більш загальним поняттям (системою) стосовно поняття «форми організації навчання в старшій школі» (ФОНСШ) є «форми організації навчання» (ФОН), яке є компонентом поняття «освітній процес» (ОП), до складу якого входять ще поняття «навчання»(Н), «викладання» (В) та інші. Менш загальною системою є «урок» (У). Тобто, за спаданням рівня загальності ці поняття доцільно розмістити так: **ОП – ФОН– ФОНСШ – У**

Взаємодії елементів в системі (схема) – Система ФОНСШ є відкритою, динамічною неживою системою, яка складається із таких компонентів: урок, лабораторне заняття, екскурсія, практикум тощо. Поняття (система) «урок» є предметом нашого дослідження. Особливості взаємодії елементів у цій системі визначається суб'єкт-суб'єктною взаємодією учасників освітнього процесу (учнів, учителів), яка опосередкована

комп'ютерними технологіями. Є різні типи уроків, кожен з яких має свою структуру. Між цими системами існують як позитивні (наприклад, взаємоіндукція результатів освітньої діяльності), так і негативні (наприклад, домінування використання певного виду запам'ятовування) та індиферентні взаємодії (наприклад, пов'язані із чинниками зовнішнього впливу природи (температура повітря, вологість, довжина світлового дня тощо).

Динаміка системи – поняття «урок» введене у вжиток Я. А. Коменським на початку зародження епохи гуманізму. Етапи його формування як системи тісно пов'язані із розвитком науки педагогіки загалом, та дидактики, зокрема. Усі ключові моменти зміни методології освітнього процесу відбивались на структурі уроку як системи.

Фактори впливу на систему – на конструювання уроку старшокласників впливають як зовнішні, так і внутрішня чинники. Серед найбільш значимих зовнішніх чинників ми виділяємо такі:

- Потреби соціуму в високоосвічених членів суспільства.
- Вимоги Державного стандарту повної середньої освіти.
- Зміст програм з біології, хімії, фізики для старшої (профільної школи).
- Наявність засобів приведення суми знань в систему (форми, методи, засоби інтеграції знань, педагогічна майстерність учителя).
- Це постійно діючі фактори, що визначають стан системи (якість проведення уроку ізстаршокласниками).
- До внутрішніх факторів, які впливають на визначену нами систему, відносимо:
  - Рівень сформованості твердих навичок (hard skills) та м'яких навичок (soft skills).
  - Рівень вмотивованості школяра та його пізнавальної активності.

Ці фактори впливу є постійної дії і також визначають стан системи.

Параметри, що визначають стійкість та успішність функціонування системи – організація партнерської суб'єкт – суб'єктної взаємодію учасників освітнього процесу в межах уроку, бажання школярів здобувати освіту.

До **критичних факторів**, що визначають стійкість системи, відносимо потребу держави в розумних, критично мислячих випускниках шкіл, стабільність в державі та рівень добробуту населення. Стійкості системи найкраще її характеризує такий її показник, як кількість школярів, які залишилися отримати вищу освіту в Україні.

Прогноз розвитку успішності функціонування системи – держава має повернутися обличчям до проблем сучасної старшої школи, представники МОН України осмислити кардинальні зміни, які відбулися в сучасному світі, відтак переглянути зміст навчальних програм і технології навчання фізики, хімії та біології і підготовки вчителів відповідних галузей знань. Отже, урок не вмер, він модифікувався, адаптування до змінних умов сучасного світу та освітнього процесу.

ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ»

Ямна І. С.¹, Степанюк А. В.¹, Вавринів Л. А.²

¹*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

²*Тернопільської ЗОШ І-ІІІ ст. № 28*

Проведений аналіз літературних джерел засвідчив, що нині існує апробований досвід реалізації положень компетентнісного підходу до навчання, які українські науковці намагаються використати, інтерпретувати в умовах вітчизняного освітнього простору (Н. Бібік, О. Ляшенко, О. Пометун та ін.) Українська освітня галузь за реалізації інтенсивних євроінтеграційних процесів трансформується у відкриту систему, здатну адекватно реагувати на зовнішні впливи і виклики. Це спонукає учнів до свідомого самовдосконалення, саморозвитку й самореалізації як гарантії конкуренто-спроможності.

Академічна й соціальна мобільність, автономність, незалежність, активність, самостійність, предметно-спеціальна